

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

25. mai 1938. a.

Nr. 5

KUUETEISTKÜMNES AASTAK.

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hinnad:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Roosikrantsi nr. 12.	1 lhk. Kr. 40.—, ½ lhk. Kr.
Pooles aastas „ 2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	20.—, ¼ lhk. Kr. 10.—, ⅛ lhk.
1923. aastak. „ —.50	Jooksvad arved: Eesti Pangas nr.	Kr. 5.—.
1924.—1935. a. à . . „ 2.50	609, E. Rahvapangas nr. 991 ja	Dokumentide kaotamise kuulu-
	Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

SISU:

K. Eenpalu ja omavalitsuste areng	Lk. 67
Maakonnaseadus	„ 71
Ajutiste maavalitsuste tulude ja kulude kokku-	
võtted 1936/37. a. aruannete järele	„ 72, 73
Küsimusi ja vastuseid	„ 79
Kuulutusi	„ 66

Kuulutatakse maksvusetaks:

1. Elfriede-Rosalie Ahvi isikutunnistus, väljaantud Sõmeru vallavalitsusest 18. sept. 1934. a. nr. 1572 all.

2. Jüri Reineti hobusepass, väljaantud Aaspere vallavalitsusest 7. jaan. 1921. a. nr. 645 all Eduard Reinebergi nimele.

3. Ivan Smolski hobusepass, väljaantud Mäetaguse vallavalitsusest 20. aug. 1929. a. nr. 380 all Jaan Okas'e nimele.

4. Eduard Annus'e hobusepass, väljaantud Mustjala vallavalitsusest 17. veebr. 1921. a. nr. 93 all.

5. Elga-Lovise Römer'i isikutunnistus, väljaantud Sõmeru vallavalitsusest 18. juunil 1937. a. nr. 1748 all.

Eesti Omavalitsuste ja Ühis-
tegeliste Asutiste Kindlus-
tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

Põhi-tagavarakapital ja reservid
ületavad Kr. 1.000.000.—.

Suurem ja edurikkam kodumaa
KINDLUSTUSETTEVÕTE

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 35
Telef. 3-44 ja 16-12.

Peaesindused: Tallinnas, Rakveres,
Võrus, Viljandis, Pärnus, Tõrvas, Kures-
saares ja Petseris.

Vallavalitsustele!

Soovitame oma laost uute kehtivate nõuete ja vormide järgi valmistatud

**maksunõudja kviitungite raamatuid ja maksu-
nõudjale vajalikke planke,
vallavalitsuse aastaaruande planke**

kui ka

kõiki muid asjaajamise ja arvepidamise planke ja raamatuid.

Traaditeel tellimiseks palume tarvitada telefoni nr. 446-67, Tallinn.

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOL“

Pärnu mnt. 10
Panga majas.

TALLINNAS

Posti jooksev arve
nr. 760

K. Eenpalu ja omavalitsuste areng.



Kui peaminister Kaarel Eenpalu 28. skp. pühitseb oma 50. sünnipäeva, siis meil — omavalitsustegelastel — on eriline põhjus sel puhul peatuda tavalisest pikemalt, kuna K. Eenpalu kauaaegse siseministrina on juhtinud Eesti omavalitsuste kujunemist ja arengut suuremal määral, kui ükski teine.

Siseministriks valiti K. Eenpalu esmakordselt 30. juulil 1920. a. Ilmutanud algusest peale suuri administratiivseid võimeid, rohket organiseerimise oskust, võrratut tegevusindu ja määratud energiat, eelkõige aga haruldast riigimehelikkku vaistu, julge teo-inimese loovat vaimu ja avarat silmaringi ning osavat kätt sisepoliitiliste probleemide lahendamisel, — on tema sellest peale olnud

meie sisepoliitika juhiks väga mitmel korral ja paljudes valitsustes, sealjuures aga püsivamalt kõigist. Ta on kokkuvõetult siseministriks olnud tublisti üle 8 $\frac{1}{2}$ aasta, olles meil kõige pikema ametieaga minister üldse ja eriti paistes ametivältselt silma siseministrite reas, kellede ametiaeg sageli on piirdunud vaid mõne lühikese kuuga.

K. Eenpalu tegevus siseministeeriumi juhina jaguneb kahte pea ühepikkusesse perioodi. Alul ta oli siseministriks lühemate vaheaegadega kokku ligi 5 aastat, nimelt:

30. VII 1920	—	26. X 1920,
25. I 1921	—	26. III 1924 ja
16. XII 1924	—	22. VI 1926.

Teine ajajärk pärast pikemat vaheaega, mil ta oli riigikogu esimeheks ja 1932. a. riigivanemaks, algas 25. VIII 1934 ja kestis kuni asumiseni uuendatud riigikorra esimeheks peaministriks 9. V 1938, seega pea-aegu 3³/₄ aastat ühtejärgi.

Asunud nüüd peaministri ülesannetesse, ei tule teda muidugi kaugeltki lahkunuks lugeda sisepoliitika juhtimiselt, vaid Vabariigi Valitsuse juhina ta jätkab seda uuendatud riigikorra rakendamisel koguni laiendatud ulatuses.

Sellest on suurel omavalitsustegelaste peirel põhjust tunda tõsist rõõmu, sest K. Eenpalu isikus nad tunnevad oma kindlakäelist juhti, kes on võtnud ülesandeks

„Viia oma riigiehituskatuse alla, et võiksimend tunda täielikkude täisperemeestena oma elu küsimuste lahendamisel ja korraldamisel“

ning kes sel teel tahab meie riiki ehitada

„kindlale rahvavalitsuslikule alusele, mis ei võimaldaks hüppeid ega võnkumisi ühest möödaminevast ja äärmussekalduvast süsteemis teise“;

kusjuures

„valitsus ehitab kohapealse elu üles omavalitsustele“, kuid „neist tulevad kõrvaldada kõik lahkkelide ja tülide pesad“, ning „paremad tahtmised ja töömeeleolu tehakse neis valitsevaks.“

(Väljavõte K. Eenpalu kõnest.)

* *

*

Siseministeeriumi kauaaegse juhina K. Eenpalu on ajanud sügavaid vagusid meie omavalitsuspoliitikasse, jättes oma nime jäädavalt omavalitsuseajalukku. Ta on omavalitsuste alal teostanud põhjapanevaid uuendusi ja täie õigusega võib öelda, et ta on meile ehitanud õieti uue kohaliku omavalitsuse.

Nagu ajalisel seisavad üsna kaugel lahus need kaks ajajärku, mil K. Eenpalu on otsest juhtinud siseministrina meie omavalitsuspoliitikat, nii nad erinevad ka oma ilmelt üsna järsult.

Esimene ajajärk 1920—1926. a. langes riigi rajamisele järgnevale ajastule, mil revolutsiooni keerises ja vaimus ülikirelt reformeeritud omavalitsuslik korraldus tuli sõja-aegsest olukorrast kohandada n. ö. rahuseisukorda ja tükati ka Vene oludest ümberistutada kodumaa mulda. See oli üldiselt nn. „suurte vabaduste“ aeg ja omavalitsusteski, milliseid hakati pidama riigiks riigis, kajastusid samad „tormid ja tungid“, mis riigieluski sel ajal. Omavalitsuste etteotsa sattusid sageli juhuslikud inimesed, traditsioone ja kogemusi kohati üldse ei omatud ega olnudki, arusaamised ja tahtmised aga kujunesid mitmesugusteks... — Sarnases olustikus hakkas siis K. Eenpalu korda looma omavalitsuslikul alal. Kuigi jäid püsima peamiselt Vene- ja revolutsiooniaegsed põhi-seadused, siis ometigi aeg ja muutunud seisukord tingis neis rohkesti parandusi ja uuendusi. Juba varsti K. Eenpalu algatas hoopis uute, oludekohaste põhilauseste koostamist meie omavalitsustele, kuid kahjuks ei jõudnud need sel ajal saada seadusteks. Ometigi alates omavalitsuste järelevalveseaduse elluviimisest, uute valimisseaduste rakendamisest jne. kuni omavalitsuste majanduse kindlale alusele rajamiseni püsivate maksude võimaldamise ja laenude korraldamise teel ning arvepidamise kavakindlasse süsteemi viimiseni, — märgib see ajajärk K. Eenpalu omavalitsuspoliitilises tegevuses rea tähtsaid korrastavaid samme, mis panid aluse meie omavalitsuste korrapärasele tegetsemisele.

Teine ajajärk ühtub kogu meie riigielu ümberkujundamise ja rahva ümbermõetamise ajastuga. Kui vahepeal üldises poliitilises võidujooksus oli jõutud kohalikku omavalitsust mõnes tema osas koguni lammutama hakata ja rahvas viidi niikaugele, et ta suures enamuses käe tõstis II astme omavalitsuse vastu, siis nüüd K. Eenpalu tõi meie omavalitsuspoliitikasse hoopis uusi vaatepunkte ja asunud omavalitsustele rahva usaldust tagasivõitma, on viimaks jõudnud välja põhjalikule reformile, mis nüüdsama andis kõigile omavalitsusile sootuks uued põhialused valla, linna ja maakondade seaduste näol. Samal ajal on lõplikult korraldatud mitte üksnes kõik majanduslikud ja arvepidamise küsimused, vaid on ka stabiliseeritud kogu omavalitsuslik olemine, kvalifitseeritud koosseisud, avatud võimalused territoriaalseteks ümberkorraldamisteks, reguleeritud võimuküsimused ja alluvuse- ning järelevalvevahekorrad jne. jne. — Sõnaga: on loodud kindlad raamid ja selged piirid kõikidel ala-

del, nii et omavalitsused nüüd võivad tegutseda juba täiesti korrastatuna.

Sellega ühtlasi avatakse meie omavalitsuspoliitikas aga uus ajajärk, senise tegeliku juhi K. Eenpalu tunnustataval ülemjuhtimisel peaministrina, kroonides omavalitsuste alal seda suurt murrangut, mis on toimunud viimaseil aastail meie rahva ajaloos ja mis „on kantud rahvusideaalidest meie ühise loomingu valgustusel, hüüdsõnana all: ikka edasi, edasi!“

(Väljavõte K. Eenpalu kõnest.)

* *

*

Mitte üksnes kohaliku omavalitsuse väljarendamist, vaid kogu riigi siseelu korraldamist on K. Eenpalu andumusega suunanud. Võtnud juba oma poliitilise tegevuse alul endale juhtmõtteks, et

„tarvis on rahvale riigilist iseolemist kindlustades otsida kõige vastavam Eesti riigi vorm, mis rahuldaks kogu rahvast“

(K. Einbund: „Vaba iseseisev Eesti I“, Tartu, 1918, lk. 10).

— on ta, kogu aeg tegev olles meie rahvalitsusliku riigikorra kujundamisel, teostanud palju põhjapanevaid reforme oma laialdase tegevusvälja ulatuses. Kavastanud ja juhtinud terve rea suuremaid aktsioone, kaastöötanud rohkete riiklike suurprobleemide lahendamisel ning läbiviimisel, mis kaugeltki ei ole piirdunud ainult Siseministeeriumi valdkonnaga, vaid riigivanema, riigikogu esimehe ja peaministri asetäitja ülesannete täitmisel on ulatanud meie riigikorralduse kõige laialdasematele aladele.

Nii K. Eenpalu, olles 1932. a. riigivanem, esitas programmi majandusliku kriisi vastu võitlemiseks. Püsites aga erakordselt kaua Riigikogu esimehe kohal, mis omal ajal koondas eneses parlamendi juhtimise ülesannete kõrval tähtsa osa täitmise valitsuste ametisse kutsumisel, on ta käsikäes rahvaesinduse töös kindlama korra ja traditsioonide loomisega ka suurel määral mõjutanud tollaegse poliitilise elu kujunemist üldiselt. Juba siis ta on meie poliitilise lõhenemise tervendamiseks taotlenud killunenud rühmituste koondamist suuremateks üksusteks, et luua soodsamaid võimalusi rahvaesinduse omavahelises töös ja saavutada püsivamat aluspinda valitsuste moodustamiseks.

Eks aga veelgi kaugemasse ajajärku tagasi ulatuvad tema teened poliitilise õhkkon-

na parandamise alal. Sest on ju tema see, kes on võidelnud raugematut võitlust meie iseseisvuse suuremate vaenlastega ja rahva poliitilise meelsuse vihasemate mürgistajatega—kommunistidega alates öieti sellest päevast, mil ta 1920. a. esmakordselt siseministri kohale asus. Selle võitluse viis ta lõpule pärast 1. dets. 1924. a., lammutades põhjani kommunistliku liikumise meil.

Teisest küljest oma siseministriks olemise esimesel ajajärgul omavalitsuste tegevuse korrastamise kõrval ta rajas meile eeskujuliku politsei, teostas maailmas ainulaadse vähemusrahvuste kulturomavalitsuse, pani aluse tuletõrje-korraldusele, viis ellu kiriku lahutamise riigist ja ühenduses sellega määras kindlaks korra perekonnakirjade pidamiseks jne. jne. Üldse juba sel ajal ta lahendas hulk riigi siseellu puutuvaid probleeme koos rohkete üksikasjadega.

Krooninud kõike seda on aga laialatuslike riigipoliitiliste ülesannete teostamine ajastul pärast 12. märtsi 1934. a., mil K. Eenpalu kogu riigiorganismi ümberkorraldamisega ja uuesti ülesehitamisega käsikäes ja väsimatult propageerinud rahva ühtluse ja kaastöö ideed kooskõla alusel, saavutades sel alal meil seninähtamatuid tagajärgi, mis nüüd võimaldavadki „rakendada uut tõtt ellu“, nagu ta ise on väljendanud kord varem peetud kõnes (1935).

Sellel teel saadavad teda omavalitsustegevlaste kõige siiramad õnnitlused tema 50. sünnipäeva puhul.

* *

*

KAAREL EENPALU 50.

Kaarel-August Eenpalu sündis 28. mail 1888. a. Tartumaal, Vesneri vallas, Kobratu külas, Palu talus. Seal olid ta vanemad Andres ja Ann (sünd. Priggo) Einbund renditalupidajateks. Põlvnemiselt aga ulatuvad ta sugukonna juured Viljandimaale, kuna ta isa on pärit Vana-Põltsamaa vallast, Umbusi külast, kus sündis 1845. a.

Saanud alghariduse koduvalla Haava külakoolis 1897—1899. a., õppis Kaarel Eenpalu edasi Hugo Treffneri eragümnaasiumis Tartus 1899—1909. a. ja Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas 1909—1914. a., kuna riigieksamid sooritas Moskva ülikooli katsekomisjoni ees 1914. a. sügisel. Maailmasõjast osavõttes sai ka sõjalise hariduse, lõpetades 1916. a. suurtükiväe allohvitseride kooli Luugas ja 1917. a. Paul I sõjakooli Piiteris. Omandas õigusteaduse kandidaadi kraadi 1915. a. ja ülendati nooremleitnandiks 1917. a.

Juba 16 a. õpilasena alustas Kaarel Eenpalu tegevust avalikuelu mitmepalgelisel tööväljal:

1904. a. näeme teda Tartus registreerimata õpilaseltsi „Amicitia“ asutajate hulgas. Siin esimehena ja igakülgse juhina ta töötab kuni 1911. a., hõlmates alul vaid Treffneri kooli, hiljem aga laiendades tegevusvälja kogu Tartu õppiva noorsoo ulatuseni. Ka 1905. mässuaastal lööb ta energiliselt sekka, olles õpilasliikumist juhtiva komitee abiesimeheks Tartus. Selle tagajärjel ta hiljem oli sunnitud viibima pool aastat redus Peipsi ääres.

Veel enne gümnaasiumi lõpetamist siirdus Kaarel Eenpalu laiaulatuslikule tegevusele rahvuskultuuri aladel. Temast sai meie moodsa vabaharidustöö pioneere, olles 1908—1913. a. raamatukogunduse rajajaks ja juhiks. Ta asutas 1908. ja 1909. a. esimehed rahvaraamatukogu seltsid Vesneris, Luunjas ja Tammistus. Sellele algatusele järgnes hulgaline raamatukoguseltside loomine üle maa, „Noor-Eesti“ juures arenes K. Eenpalu juhtimisel raamatukogude keskkorraldus ja ühtlasi pandi alus raamatukogunduse tehnilisele ning teaduslikule põhjendusele. Ka Tartu Rahvaraamatukogu Selts, millest hiljem kujunes praegune Tartu linna avalik raamatukogu, on K. Eenpalu rajatud ning ta oli selle esimeheks. Samuti on ta avaldanud raamatukogunduse alalt rea kirjutusi ajakirjanduses ja paar iseseisvat brošüüri.

Raamatukogu-liikumise organiseerimise kõrval korraldas K. Eenpalu 1909—1912. a. ühtlasi üliõpilaste rahva sekka minemist ja 1910—1911. a. oli Karskusseltside Keskskoitkonna sekretär, taotledes karskustöös suunda, et kaudsed vahendid, nagu haridusseltsid ja muud vabaharidustöö organisatsioonid ning tegelased, astuksid karskusliikumise esirinda ja püüaksid alkoholivastast meeletu luua. Samal ajal oli ta esimees Tartu „Karskuse Sõbras“, milline selts tol ajal „Vanemuise“ kõrval osutus teiseks Tartu elu keskuseks. Võitis siis osa Tartu poliitilisest ja seltskondlikest harrastusist mujalgi, eriti õpilaste ja üliõpilaste ringes, kuuludes akadeemiliselt Eesti Üliõpilaste Seltsi, kus oli ka esimeheks, kuna vilistlaskogu liikmeks on 1914. a. saadik.

Nagu endastmõistetavalt lisanes kõigele sellele veel ajakirjanduslik töö. Juba 1908. a. peale kuulus K. Eenpalu „Postimehe“ kaastöölise perre, 1910—1912. a., samuti 1915. a. oli ta seal toimetuse liikmeks, 1918. a. toimetajaks. Hiljemgi ta on tegutsenud ajakirjanikuna, olles 1920. a. „Tallinna Teataja“ ja 1924. a. „Kaja“ peatoimetajaks.

Vahepeal aga tõmbas teda sõda oma keerisesse. Mobiliseeritud 1915. a. augustis, teenis ta alul sõdurina Luugas suurtükiväe tagavaradivisjonis, käis siis Piiteris sõjakoolis ja edasi viibis ohvitserina Lõuna-Lääne rindel iseseisva väljasuurtükiväe 14. divisjoni koosseisus. Tuli Eesti rahvusväkke 1917. a. ja formeeris 1. Eesti suurtükiväe brigaadi 5. patareid ning oli selle ülemaks. Sai siis Tartu malevabüroo esimeheks ja korraldas rahvusväeosade

organiseerimist ning varustamist Lõuna-Eestis. Kui aga pärast oktoobri-revolutsiooni enamlased ka Eestis tahtsid oma võimu teostama hakata ning Eesti Maavalitsus rahvusväeosade abil sellele vastu kaalu löi, siis kutsuti K. Eenpalu Tartu miilitsa ja omakaitse ülemaks.

Sel ajalt K. Eenpalu hakkab kujunema riigimeheks. Ta tegutseb juhtiva jõuna rahvusväeosade loomisel, on valvel Tartu korra kaitsmisel ja hoidmisel lagunevate vene väeosade laialivalgumisel, võtab osa võimu tagasihaaramisest enamlasilt enne sakslasi ja sakslasilt enne enamlaste pealetungi jm., — kuid ühtlasi 1917. a. ta asutas ka Eesti sõjaväelaste-autonomistide rühmituse ja töötas agaralt Eesti riikliku iseseisvumise mõtte põhjendamisel, avaldades artikleid „Postimehes“ ja ka eriraamatuna („Vaba iseseisev Eesti“, Tartu 1918) jne. Ühtlasi kandideeris ta 1917. a. oma asutatud autonomistide rühmituse nimekirjas Asutavasse Kogusse mida enamlased kokku ei lasknud tulla.

Kui Saksa okupatsioon veebruaris 1918. a. katkestas kujunema hakanud Eesti valitsusasutiste tegevuse, siis K. Eenpalu pöördus tagasi ajakirjanduse põllule „Postimehe“ toimetusse. Ta töötas aga kaasa ka Eesti põrandaaluses omakaitse ja asus toimetama rahva poliitiliseks kasvatamiseks kavatsatud raamatute sarja „Rahva poliitiline kirjastik“, mille esimese teosena alles pärast okupatsiooni sai ilmuda tema enda sulest mahukas raamat „Õiguslik riik“ (Tartu, 1918, 180 lk.), milles ta käsitab riigiküsimuste tähtsust, riigivõimu ulatuse avaldusi ja allikaid, riigi sihte ja ülesandeid ning uueaja õigusliku riigi põhimõtteid.

Jatkates Saksa vägede lahkumise järele oma tegevust Tartu miilitsaülemana, peab K. Eenpalu ometi varsti jätma need ülesanded rissetungivate Vene kommunistlike vägede survele. Evakueerides koos teiste valitsusasutistega Tartust, ei siirdunud K. Eenpalu tagalasse, vaid ta formeerib kooliõpilaste vabatahtliku pataljoni ja asub selle eesotsas võitlusesse enamlaste vastu Lõuna-Eesti vabastamise lahingutes. Kui peale Valga vallutamist koolipoisid kooli tagasi saadeti, läheb K. Eenpalu oma sõjaväelise eriala kohaselt teenistusse suurtükiväkke ja formeerib partisaanide toetuseks raskepatareid, mis tema juhtimisel võtab osa lahingutest Läti pinnal ja Petseri taga ning hiljem Krasnaja Gorka dessantretkel toetab sealset operatsioone. Mais 1919. a. viidi üle suurtükiväe tagavarapatariisse Tallinnasse ja juulis 1919. a. lasti reservi.

Riigimeheks tõusis K. Eenpalu 1919. a. Ta valiti siis Asutavasse Kogusse, oli siin alul ajutise põhiseaduse väljatöötamise komisjoni esimeheks, pärast sai riigikontrolöriks. On edasi kuulunud kõikide riigikogude koosseisu ja alati täitnud riigielu juhtimisel suuri vastutusrikkaid ülesandeid. Oli

siseministriks lühemate vahegaadega 1920—1926, ühtlasi riigivanema asetäitja 1925/26, riigivanemaks 1932 ja uuesti siseministriks ning peaministri asetäitjaks alates 25. VII 1934. a., kuni E. V. president K. Päts ta kutsus peaministriks 9. V 1938. a. Vahepeal, 1926—1932. a. ja 1933—1934. a. oli Riigikogu esimeheks, samuti Riigikogu valimiste peakomitee esimeheks. Asunud 1934. a. siseministri ja peaministri ülesannetesse, ta organiseerib ja juhib suuri riiklikke aktsioone ning teeb ettevalmistusi riigielu ümberkorraldamiseks. Algatab Isamaaliidu ja on seal juhtivalt tegev. 1936. a. on Rahvahäälendamise peakomitee esimeheks ja pärast samuti juhib Rahvuskogu valimiste peakomiteed. Valitakse 1937. a. Rahvuskogu I kotta ja võtab selle tööst aktiivselt osa, olles koguni redaktsioonikomisjoni liikmeks. Uue põhiseaduse vastuvõtmise järele organiseerib selle elluviimist ja loob uuel alusel kujundatava rahvaesinduse valimiste eel Rahvarinde, mille juhtide esireas valitakse 1938. a. Riigivolikogusse, kus Rahvarinne saab määratu enamuse. Varsti E. V. President K. Päts teeb talle ülesandeks moodustada uut valitsust, millega tuleb toime mõne päevaga.

Vältavas riiklikus tegevuses K. Eenpalu on täitnud teisi vastutavaid ülesandeid. Nii kuulub ta 1938. a. alates riigikaitseõukogusse, 1936. a. peale teenetemärkide komiteesse, 1937. a. määratakse rahvuslikku ehituskomiteesse jne. Oli pärast 1. det. 1924. Kaitseliidu uuesti algatajaid ja sellest peale on Kaitseliidu vanematekogu abiesimees. Noorte Kotkaste organisatsiooni asutamisel oli aastaid Noorte Kotkaste esimene peavanem ja andis sellele organisatsioonile ta kuju ja korralduse.

Ametalalise ja sellega seoses oleva tegevuse kõrval K. Eenpalu kogu aeg on tundnud huvi omakul-

tuuri, kirjanduse ja raamatuaejanduse vastu ning on tegutsenud nende alade arendamisel algatuslikult ja suunavalt nii ühenduses ametitega kui ka väljaspool seda. Muuseas on ta mahti saanud olla 1927. a. alates üle 5 a. Haridusliidu esimeheks, töötas aastaid Rahvusvahelise parlamentide uniooni Eesti grupi esimehena, oli Eesti-Poola sõprusühingu esimeheks jne. Eriti innukalt on ta aga kaasa aidanud viimaste aastate suurtele rahvuskultuurilistele üritustele: Eesti Raamatuaasta korraldamisele ja nimede muutmise aktsioonile, andes siin suurt isiklikku eeskujut nii raamatute annetamisega kui ka oma nime muutmise (18. I. 1935).

Peale kõige muu on K. Eenpalu veel tegelik põllumees ja peab isiklikult oma Hellema talu Harjumaal, Rae vallas, Aruküla asunduses. II Riigikogu valimiste eel 1923. a. liitus ta põllumeeste liikumise ja sellest peale on seal juhtivaid jõude, töötades agraarideoloogia arendamisel ja levitamisel, eriti maanoorsoo ühendamisel Eesti maahinge vaimulaadil. Põllutöökoja rajamisel valiti ta koja esimeseks esimeheks ja sellena ta lõi kojale esimese organisatsiooni. Ka on ta rea aastaid töötanud Põllumeeste Keskseksi ja Üleriikliku Põllumeeste esin-
duse juhtide esireas.

K. Eenpalu väga mitmekülgne tegevus on rohketel tunnustusavaldustel osaliseks saanud. Ta on oma praeguse koduvalla — Rae valla, Harjumaal — aukodanik, paljudes organisatsioonides auliige ja omab rea kõrgeid aumärke.

Abiellus K. Eenpalu 1912. a. Linda-Marie Koplusega. Nende viiest tütredest on elus neli, kuna üks, kõige vanem, suri noorelt. Praegu kaks tüdrit õpivad juba ülikoolis, teised on gümnaasiumis. Proua Linda Eenpalu on juhtivalt tegev naisliikumises, eriti maanaiste-alal, juhib kodumajanduskoja tegevust. Kuulus rahvuskogu II kotta ning on riiginõukogu liige.

Maakonnaseadus.

E. Dolf.

24. jaanuaril 1934. aastal kehtimahakandud Põhiseaduse § 75 olid loendatud need omavalitsusüksused, mille „kaudu teostab valitsemist kohal riigivõim.“ Need olid linna-, alevi- ja vallaomavalitsused. Selles loetelus puudusid maakonnaomavalitsused, millest seadusandlus tegi järelduse, et Põhiseadus ei võimalda maakonnaomavalitsuste olemasolu, ja seetõttu maakonnaomavalitsused kaotati Maakondade ajutise valitsemise seadusega.

Kaotatud maakonnaomavalitsustel lasusid väga mitmesugused ülesanded. Küsimuse otsustamine, kellele need ülesanded lähevad

tulevikus, oli väga suurelatuslik ning tingis terve hulga maksvate seaduste muudatuse. Samuti ei olnud maakonnaomavalitsuste tegevuse lõpetamine ja ülesannete, varade jne. üleandmine tehniliselt teostatav otsekohe. Kõik see nõudis pikemat ettevalmistust ja eeltööd. Seepärast peeti kõige otstarbekohasemaks ülemineku ajal seniste maakonnaomavalitsuste asemele jätta tegevusse senised maavalitsused senises koosseisus ajutiste maavalitsustena ja jätta nende ülesandeks seniste maakonnaomavalitsuste tegevuse jätkamine, et ei tekiks seisakut asjaajamises. Küsimus leidis vastava lahenduse Maa-

Ajutiste maavalitsuste tulud 1936/37. a. aru

Tulude ja kulude nimetus	Viru		Järva		Harju		Lääne		Saare	
	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
TULUD:										
1. Maksud:										
1. Kinnisvaramaks	125.629,05	16,14	72.283,98	15,45	96.358,32	12,20	74.192,39	12,74	38.627,13	13,30
2. Tulumaks	106.867,90	13,73	42.537,18	9,10	85.950,69	10,88	67.695,67	11,62	49.440,64	17,03
3. Lisa põhiarimaks	12.592,73	1,63	5.341,60	1,14	11.453,50	1,45	6.170,48	1,06	3.665,64	1,27
4. Trahterimaks	1.837,28	0,24	2.393,45	0,51	8.285,—	1,05	928,75	0,16	173,—	0,06
5. Maks laada- ja turuplats.	1.576,64	0,20	1.573,70	0,34	2.621,20	0,33	2.301,49	0,39	488,92	0,17
6. Maks liikumise abin. veeteedel	—	—	—	—	60,37	0,01	257,82	0,04	215,37	0,07
7. Maks suvitajatelt	—	—	—	—	747,—	0,09	—	—	—	—
8. Maks laskeriista lubadelt	2.517,37	0,32	1.241,50	0,27	2.069,50	0,26	1.363,—	0,23	468,50	0,16
10. Maks lõbustustelt	4.937,09	0,63	2.329,24	0,50	2.783,02	0,35	534,70	0,09	14,11	—
11. Kantseleimaks	—	—	—	—	—	—	23,67	—	31,84	—
12. Maksude viivituse % %	2.952,81	0,38	1.239,59	0,26	2.037,92	0,26	810,03	0,14	610,96	0,21
Kokku ptk. I	258.910,87	33,27	128.940,24	27,57	212.366,52	26,88	154.278,—	26,47	93.736,11	32,27
2. Varandused	3.164,66	0,41	—	—	4.347,60	0,55	1.110,39	0,19	6.632,94	2,28
3. Kapitalid	1.249,24	0,16	248,31	0,05	1.211,82	0,15	751,10	0,13	281,09	0,10
4. Maavalitsuse asutised	24.259,64	3,12	37.595,80	8,04	13.316,17	1,69	52.788,26	9,06	43.632,65	15,02
5. Maavalitsuse ettevõtted	14.259,33	1,83	6.889,91	1,47	1.070,95	0,14	3.008,92	0,52	5.158,63	1,78
6. Kulude tasa	10.992,67	1,41	8.369,48	1,79	10.203,93	1,29	9.981,86	1,71	2.981,—	1,03
7. Toetused	—	—	—	—	—	—	46.700,—	8,01	7.260,45	2,50
8. Mitmesugused tulud	2.230,81	0,29	2.708,42	0,58	2.707,38	0,34	20.018,16	3,44	411,—	0,14
Korralised tulud kokku	315.067,22	40,49	184.752,16	39,50	245.224,37	31,04	288.636,69	49,53	160.093,87	55,12
Erakorralised tulud	71.033,—	9,13	61.700,—	13,19	45.900,—	5,81	58.076,—	9,97	35.761,41	12,32
Teedekapitali tulud	392.014,65	50,38	221.234,40	47,31	498.895,76	63,15	236.036,56	40,50	94.575,31	32,56
Tulude kogusumma	778.114,87	100%	467.686,56	100%	790.020,13	100%	582.749,25	100%	290.430,59	100%
KULUD:										
1. Maavolikogu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Maavalitsus	54.386,09	7,59	31.608,24	7,12	58.933,59	8,41	34.455,02	6,65	22.907,19	8,20
3. Sots.-administratsioon	7.933,69	1,11	1.156,52	0,26	1.466,05	0,21	1.064,01	0,20	1.689,82	0,60
4. Haridus	63.142,64	8,82	24.697,85	5,56	25.927,95	3,70	32.231,68	6,22	29.465,44	10,55
5. Tervishoid	37.513,—	5,24	27.597,22	6,22	35.123,24	5,01	70.833,31	13,67	50.018,90	17,89
6. Hoolekanne	58.467,56	8,16	39.364,19	8,87	47.891,17	6,84	35.242,07	6,81	28.662,85	10,26
7. Põllumajandus	22.830,05	3,19	5.565,26	1,25	22.002,49	3,14	25.674,29	4,95	9.436,93	3,38
8. Maaval. ettevõtted	1.399,23	0,19	—	—	912,84	0,13	—	—	—	—
9. Varandused	3.027,67	0,42	6.628,10	1,49	8.938,37	1,28	48.360,47	9,33	1.428,01	0,51
10. Kapitalid	1.937,50	0,28	—	—	—	—	—	—	100,—	0,03
11. Laenud	—	—	31.056,06	7,00	19.525,96	2,79	8.101,87	1,56	5.910,76	2,11
12. Mitmesugused kulud	7.957,35	1,11	7.836,13	1,77	11.159,03	1,59	6.424,24	1,24	2.606,89	0,93
13. Tagavarasumma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korralised kulud kokku	258.594,78	36,11	175.509,57	39,54	231.880,69	33,10	262.386,96	50,63	152.226,79	54,46
Erakorralised kulud	71.033,—	9,92	69.700,—	15,71	45.900,—	6,55	58.076,—	11,21	34.506,54	12,34
Teedekapitali kulud	386.523,40	53,97	198.592,11	44,75	422.664,84	60,35	197.744,59	38,16	92.811,71	33,20
Kulude kogusumma	716.151,18	100%	443.801,68	100%	700.445,53	100%	518.207,55	100%	279.545,04	100%

e ja kulude kokkuvõtted
nnete järele.

Pärnu		Viljandi		Tartu		Valga		Võru		Petseri		Kokku	
Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%	Kr.	%
70.742,09	10,70	73.373,28	15,06	124.050,13	15,84	28.934,—	10,07	61.433,13	11,05	28.830,48	7,49	794.453,98	13,09
71.498,79	10,81	58.187,84	11,94	113.857,51	14,54	24.910,49	8,66	74.921,61	13,48	58.187,84	15,09	754.056,16	12,42
9.988,27	1,51	5.227,47	1,07	9.611,98	1,23	3.629,79	1,26	7.704,28	1,38	2.876,81	0,74	78.262,55	1,29
3.002,43	0,45	1.740,25	0,36	2.588,87	0,33	951,68	0,34	2.610,61	0,47	1.298,46	0,34	25.809,78	0,42
1.495,07	0,23	—	—	937,62	0,12	639,19	0,22	—	—	238,76	0,06	11.872,50	0,19
—	—	48,—	0,01	—	—	—	—	—	—	—	—	5.81,56	0,01
—	—	—	—	72,38	0,01	—	—	—	—	—	—	819,38	0,01
1.824,—	0,28	1.763,50	0,37	2.542,—	0,33	528,—	0,18	1.572,—	0,28	462,50	0,12	16.351,87	0,28
2.025,82	0,31	2.360,23	0,48	2.431,45	0,32	1.326,84	0,46	1.527,60	0,28	7,14	0,00	20.277,24	0,34
108,—	0,01	99,36	0,02	109,80	0,01	32,06	0,01	63,—	0,01	44,—	0,01	511,73	0,01
897,03	0,14	997,49	0,20	2.057,—	0,26	378,75	0,13	1.555,10	0,28	3.554,06	0,92	17.090,74	0,28
161.581,50	24,44	143.797,42	29,51	258.258,74	32,99	61.330,80	21,33	151.387,33	27,23	95.500,05	24,77	1.720.087,58	28,34
903,21	0,14	2.742,27	0,56	23.207,92	2,96	396,—	0,13	1.200,—	0,21	3.567,80	0,92	47.272,79	0,78
1.408,59	0,21	1.431,86	0,29	4.891,84	0,63	201,04	0,07	654,61	0,12	2.443,05	0,63	14.772,55	0,24
78.788,62	11,92	80.957,25	16,62	21.231,10	2,72	16.772,84	5,84	50.488,99	9,08	34.225,60	8,88	454.056,92	7,48
—	—	2.451,69	0,50	2.474,10	0,31	412,50	0,14	10.522,77	1,89	7.966,60	2,07	54.215,40	0,89
9.648,64	1,46	1.536,61	0,32	15.300,70	1,95	7.080,35	2,46	12.977,25	2,34	5.681,47	1,48	94.753,96	1,57
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53.960,45	0,89
1.930,50	0,29	1.346,89	0,28	21.054,51	2,69	930,—	0,33	64,45	0,01	505,12	0,13	53.907,24	0,88
254.261,06	38,46	234.263,99	48,08	346.418,91	44,25	87.123,53	30,30	227.295,40	40,88	149.889,69	38,88	2.493.026,89	41,07
97.550,51	14,75	50.600,—	10,38	84.000,—	10,72	40.250,—	14,00	103.894,91	18,69	80.700,—	20,94	729.465,83	12,02
309.347,70	46,79	202.411,40	41,54	352.548,89	45,03	160.128,—	55,70	224.755,10	40,43	154.898,44	40,18	2.846.846,21	46,91
661.159,27	100%	487.275,39	100%	782.967,80	100%	287.501,53	100%	555.945,41	100%	385.488,13	100%	6.069.338,93	100%
769,50	0,13	—	—	—	—	168,12	0,06	—	—	—	—	937,62	0,02
41.347,60	7,04	40.903,15	8,99	55.671,68	7,54	20.940,35	8,20	30.580,38	5,91	31.599,28	9,09	423.332,57	7,62
1.275,27	0,22	3.550,09	0,78	4.734,60	0,64	390,40	0,15	1.031,56	0,20	788,50	0,23	25.080,51	0,45
42.400,58	7,22	69.822,27	15,35	34.244,45	4,64	17.627,85	6,90	30.418,56	5,88	8.783,47	2,53	378.762,74	6,81
26.027,73	4,43	37.561,76	8,26	49.078,92	6,65	11.938,95	4,67	24.778,75	4,79	54.862,90	15,79	425.334,68	7,65
84.694,90	14,43	35.894,22	7,89	65.096,43	8,82	20.062,85	7,85	74.407,37	14,38	9.331,44	2,68	499.115,05	8,97
2.198,30	0,37	5.624,12	1,24	15.168,85	2,05	2.203,45	0,88	15.141,26	2,93	3.967,31	1,14	129.812,31	2,34
—	—	6.358,51	1,40	—	—	—	—	—	—	—	—	8.670,58	0,15
3.631,15	0,62	5.603,22	1,23	44.693,03	6,05	976,60	0,38	2.153,88	0,42	2.858,03	0,82	128.298,53	2,31
3.500,—	0,61	—	—	1.000,—	0,14	—	—	—	—	—	—	6.537,50	0,12
1.943,08	0,33	—	—	12.666,28	1,72	—	—	15.257,84	2,95	4.423,61	1,27	98.885,46	1,78
9.044,85	1,54	3.555,61	0,78	19.160,32	2,60	2.213,29	0,87	3.977,88	0,77	3.256,76	0,94	77.192,35	1,39
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
216.832,96	36,94	208.872,95	45,92	301.514,56	40,85	76.521,86	29,96	197.747,48	38,23	119.871,30	34,49	2.201.959,90	39,61
97.550,51	16,62	50.600,—	11,13	84.000,—	11,38	40.250,—	15,76	103.894,91	20,07	80.700,—	23,23	736.210,96	13,25
272.618,42	46,44	195.377,57	42,95	352.548,89	47,77	138.629,41	54,28	215.808,39	41,70	146.938,01	42,28	2.620.257,34	47,14
587.001,89	100%	454.850,52	100%	738.063,45	100%	255.401,27	100%	517.450,78	100%	347.509,31	100%	5.558.428,20	100%

kondade ajutise valitsemise seaduses. Selle seaduse § 15 järgi ajutised maavalitsused pidid tegutsema kuni maakondade valitsemise lõpliku korraldamiseni eriseadusega.

Käesoleval aastal kehtimahakanud Põhiseaduse § 123 näeb uuesti ette teise astme omavalitsused, kelle kaudu toimub seaduse alusel kohaliku valitsemisala ja kohalikkude elualade korraldamine. Maakonnaseadus, mis jõustus 1. mail s. a., lahendabki Põhiseadusega antud ülesande ja selle seaduse jõustumisega on lõpetatud tegevuse ajutised maavalitsused.

Maakonnaseaduse koostamisel on lähtutud püüdest võimalikult koondada ühte seadusandlikku akti kõik maakonnaomavalitsuse korraldusse ja tegevusse puutuvad normid, et sellega hõlbustada tähendatud normide rakendajail nende käsitamist. Seepärast haarab seadus kogu maakonnaomavalitsuse korralduse, ta konstruktsiooni ja organid, viimaste ülesanded ja vahekorrad, ametnikkonna õigused ja kohused, maakonnaomavalitsuse majapidamise kohta käivad normid ning lõpuks järelevalve alused ja korra. Seejuures on seadus üldiselt rajatud samadele põhimõtetele, kui aasta tagasi kehtima pandud vallaseadus.

Pöördudes seaduse juurde, tuleb kõigepealt tähendada, et seadus jätab püsima senised maakonnad, kusjuures maakonna piiresse arvatakse ka neis asuvad linnad, välja arvatud pealinn Tallinn ja esimese astme linnad, milleks on praegu Tartu. Maakonna piiresse arvatud linnadest võtavad oma esindajate kaudu osa maakonnaomavalitsuste organite moodustamisest ja nende organite tegevusest seaduses ettenähtud raamides kolmanda astme linnad, välja arvatud maakonnaninnad. Maakondade arv maakonnaseaduses on jäetud seniseks sellel kaalutlusel, et kulude kokkuhoid, mis saavutatakse maakondade arvu vähendamise, ei kaalu üles neid pahesid, mis maakondade arvu kokkutõmbamine iseenesest toob kaasa kodanikkudele ametiasutiste kaugenemise tõttu. Ametiasutised peavad olema kodanikul hõlpsasti kättesaadavad.

Maakondade asutamine ja kaotamine toimub seadusandlikus korras, kuna maakondade administratiivpiiride muutmise otsustab Vabariigi Valitsus. Administratiivpiiride muutmisel kuulatakse ära vastavate maavolikogude arvamused.

Maakondade administratiivpiiride muutmisest maakonnaomavalitsuste vahel tekivad varalised vahekorrad lahendab Siseminister, ära kuulatud vastavate maavolikogude arvamused.

Kui omavalitsused nende vahekorrad lahendamise kohta ise jõuavad kokkuleppele, siis Siseminister kinnitab need kokkulepped, välja arvatud juhud, kui kokkulepped ilmselt takistavad või raskendavad mõne kokkuleppeosalise omavalitsuse arengimist.

Igal maakonnal on oma vapp ja lipp.

Maakonnaomavalitsuse ülesandeks on teostada maakonnas, välja arvatud teise astme ja maakonnaninnad, maakonna valitsemisala korraldamist ja maakonna elualade arendamist, kuivõrd seadusega ei ole selleks loodud eriasutisi, kusjuures on antud asjade loetus, mis seadustega määratud alustel ja korras kuuluvad eriti maakonnaomavalitsuse võimkonda.

Oma ülesannete edukamaks teostamiseks maakonnaomavalitsused võivad koonduda sihtühendistesse omavahel või teiste omavalitsustega.

Oma tegevuse edukama ja otstarbekama korraldamise eest hoolitsemiseks ja oma ühiste huvide edustamiseks maakonnaomavalitsused koonduvad ühes vallaomavalitsustega maaomavalitsuste liiduks Vabariigi Valitsuse poolt antava põhikirja alusel. Samaks otstarbeks võivad maakonnaomavalitsused koonduda liitudeks teiste omavalitsustega.

Maakonnaomavalitsused võivad korraldada maakonnaomavalitsustegelaste nõupidamisi ja kongresse.

Olulisemaks küsimuseks seaduses on muudugi maakonnaomavalitsuse organite konstruktsiooni küsimus.

Maakonnaomavalitsuse organiteks on: 1) maavolikogu, 2) maavanem, 3) maavalitsus ja 4) valla- ja linnanemate täiskogu.

Maakonnaomavalitsuse organite hulgas ei ole nähtud ette revisjonikomisjoni. Maavalitsuse tegevuse ja aruandmise kontrollimine on jäetud Siseministeriumi ja Riigikontrolli ametnikkude asjaks. Kuna vallaomavalitsuste ja kolmanda astme linnaomavalitsuste, välja arvatud maakonna linnad, otsest järelevalvet teostavad maakonnaomavalitsuse vastavad organid, siis osutuks ebaloomulikuks, kui maavolikogu poolt valla- ja linnanemate hulgas valitud revisjonikomisjon kontrolliks maakonnaomavalitsuse organite tegevust ja aruandmist. Pealegi teeks raskusi sellisesse revisjonikomisjonisse asjatundjate leidmine, kuna vallavanemad ja linnanemad suures enamuses ei ole küllalt kompetentsed omavalitsuse raamatupidamises.

Maavolikogu. Maavolinikkude arvu maakonnas määrab Siseminister enne valimiste väljakuulutamist, võttes aluseks maakonna

valdade ja kolmanda astme linnade, välja arvatud maakonnalinnad, elanikkude arvu. Iga viie tuhande elaniku kohta määratakse üks maavolinik, kuid mitte vähem kui 11 ja mitte rohkem kui 25 maavolinikku.

Maavolinikud valib maakonna valla- ja linnanvanemate täiskogu. Maavolinikkudeks võidakse valida maakonna valdade valla- vanemaid ja kolmanda astme linnade linnan- vanemaid.

Valimisi toimetatakse sedelitega hääletamisel. Valituks tunnustatakse kandidaadid, kes on saanud kõige suurema häälteenamuse, mis ei või olla vähem kui kõigi koosolijate absoluutne häälteenus. Ei saa vajaline arv kandidaate seesugust häälteenamust, võetakse esimesel hääletamisel hääli saanud kandidaatide vahel, kes veel pole valitud, ette teiskordne hääletamine ning valituks loetakse kandidaadid, kes saanud kõige rohkem hääli. Ühesuguse häältearvu juures otustab liisk.

Valimisi tuleb toimetada nii, et iga maakonna valdadest ja kolmanda astme linnadest, välja arvatud maakonnalinnad, moodustatud Riigivolikogu valimisringkond oleks võimalikult suhteliselt võrdselt esindatud maavolikogus ja et vähemalt üks volinik oleks valitud linnanvanemate hulgast. Valimisi ei toimetata neis maakondades, kus valdade arv ei ületa 11.

Igal täiskogu liikmel on õigus kolme päeva jooksul pärast valimiste toimetamise lõpu esitada maavanema kaudu Siseministrile kaebus maavolinikkude kandidaatide ülesseadmise või maavolinikkude valimisel aset leidnud seaduserikkumiste kohta. Kui seaduserikkumised avanevad, jätab Siseminister valimised kinnitamata täies ulatuses või osaliselt, määrates vastavad uued valimised, mis võetakse ette hiljemalt 2 nädala jooksul, arvates valimiste mittekinnitamise otsusest.

Maavolikogu valitakse viieks kalendriaastaks, mis arvatakse eelmise maavolikogu viie kalendriaastase tähtaja lõpust.

Maavolinikkude kohuste täitmine toimub tasuta. Neile määratakse maavolikogu poolt sõidu- ja päevaraha.

Maavolikogu võimkonda kuuluvad asjad on loetletud seaduse § 31.

Maavolikogu kutsutakse kokku tarviduse järgi.

Maavanem ja maanõunikud võtavad osa maavolikogu koosolekust maavoliniku õigustega.

Maavanemal on õigus seisma panna järelevalveasutise kinnitamisele mittekuluvaid maavolikogu otsuseid, kui ta leiab, et tä-

hendatud otsused on vastuolus seadustega või kahjulikud maakonna ja üldhuvidele, ning anda asi maavolikogule uueks otsustamiseks. Kui maavolikogu ka asja teiskordsel arutamisel jääb endise otsuse juurde, pööratakse otsus seatud korras täitmisele, kui Siseminister ei ole täitmist seisma pannud.

Maavolikogu koosolekuid juhatab maavanem. Protokollid kirjutab maavalitsuse sekretär. Maavolikogu koosoleku päevakorra koostab maavanem.

Maavolikogu kodukorra määrab Siseminister.

Maavanem. Maavanema määrab ametisse Vabariigi President kuueks aastaks juhtimisvõimete isikute hulgast, kes on vähemalt 30 aastat vanad, omavad kõrgemat haridust ning oskust ja vilumust valitsemise alal. Maavanemaks võib määrata ka isiku, kel puudub kõrgem haridus, kuid kes omab pikaajalist staaži valitsemise alal. Seadus loeb üles nõuded, millistele peab vastama maavanem, samuti näeb seadus ette, keda ei või määrata maavanemaks.

Maavanem on maakonnaomavalitsuse juht ja ühtasi keskvalitsuse esindaja maakonnas.

Maavanem allub otseselt Siseministrile. Maavanem maakonna asjus keskvalitsuse esindajana on otseses läbikäimises ministritega ja muude riigikeskasutuste juhatajatega. Tal on maakonna asjus keskvalitsuse esindajana otsene ettekandeõigus Vabariigi Presidendile ja Peaministrile. Kord aastas maavanem esitab aruande Vabariigi Presidendile.

Maavanema võimkonda kuulub:

A. Maakonnaomavalitsuse juhina: 1) maakonna huvide üldine kaitsmine; 2) maakonnaomavalitsuse tegevuse üldjuhtimine ja kooskõlastamine ning lähema järelevalve teostamine maakonnaomavalitsuse asutiste ja ettevõtete, maakonnaomavalitsuse ametnikkude ja teenijate tegevuse üle; 3) maakonnaomavalitsuse nimetatavate ametnikkude ja teenijate ametisse nimetamine ja ametist vabastamine, kuivõrd seadus ja maavalitsuse töökord ei määra teisiti; 4) maakonna esindamine; 5) maavolikogu koosolekute päevakorra koostamine, maavolikogu koosolekute kokkukutsumine ja juhatamine; 6) valla- ja linnanvanemate täiskogu kokkukutsumine ja juhatamine; 7) maavalitsuse koosolekute kokkukutsumine ja juhatamine; 8) vallaomavalitsuste tegevuse järelevalve teostamine; 9) linnaomavalitsuste, välja arvatud teise astme ja maakonnalinnade linnaomavalitsused, tegevuse järelevalve teostamine; samade linnaomavalitsuste määruste

(sundmäärused nimetatakse edaspidi määrusteks) kinnitamine; 10) muud ülesanded, mis seadusega või maavalitsuse töökorraga on pandud maavanemale.

B. Keskkvalitsuse esindajana: 1) järele-vaatuste toimetamine maakonna piires asu- vates ametiasutistes, välja arvatud sõjaväe-, kohtu- ja maksuasutised, nende ametiasutiste ja ametiisikute tähelepanu juhtimine märga- tud korra- ja seaduserikkumistele ja muudele väärnähtustele, nõudes nende kõrvaldamist, ning nõudmiste mittetäitmise korral neist korra- ja seaduserikkumistest ning väärnähtustest teatamine tähendatud asutiste või ametiisikute ülemusele; juhul, kui ülemus ei võta tarvitusele abinõusid väärnähtuste kõr- valdamiseks, ettekandmine asjast vastavale ministrile; 2) seaduste, määruste ja riigiasu- tiste korralduste teatavaks tegemine maa- konnas, kuivõrd seesugune teatavakstegemi- ne on kohuseks tehtud maakonnaomavalit- susele, samuti riigi ning teiste omavalitsuste seaduslike nõudmiste korraldamine.

Maavanemale abiks nimetab Vabariigi Valitsus maanõunike hulgast maavolikogu kestuse ajaks abimaavanema.

Maavanem ja abimaavanem kannavad ametimärke ja ametiriideid.

Maavalitsus. Maavalitsus koosneb maa- vanemast ja maavolikogu poolt valitud 1—2 maanõunikust. Maanõunikkude arvu määrab enne maanõunikkude valimisi Siseminister. Peale selle kuulub maavalitsuse koosseisu maanõunikuna valla- ja linnavanemate esin- daja, kes valitakse maakonna valla- ja linna- vanemate täiskogu koosolekul üheks aastaks.

Maavalitsuse koosolekuteist võib võtta osa sõnaõigusega kohalik poliitseiprefekt või ta kohapealne asetäitja.

Maanõunikud valitakse ametisse maava- nema ettepanekul maavolikogu volituste kes- tuse ajaks juhtimisvõimetega isikute hulgast, kes omavad kõrgemat erioskuslikku haridust ja küllaldast oskust ning vilumust nende juh- timisele kuuluvatel aladel.

Maanõunikud peavad vastama seaduses tähendatud nõudeile.

Maanõunikud kuuluvad Siseministri kinni- tamisele. Maanõunikkude mittekinnitamise korral võetakse ette uued valimised hilje- malt 2 nädala jooksul arvates Siseministri otsuse saamisest maavalitsuses. Kui Sisemi- nister ei kinnita ka teiskordsel valimisel vali- tud kandidaate või kui maavolikogu ei vali antud tähtajaks uusi kandidaate, määrab maanõunikud ametisse Vabariigi Valitsus Si- seministri ettepanekul.

Siseministril on õigus tarbekorral määrata maanõuniku vabale kohale asetäitjat kuni maanõuniku kinnitamiseni või määramiseni.

Maavalitsuse võimkonda kuulub: 1) maa- konna korrastamine ja heakorra teostamine; 2) maavalitsuse ettevõtete ja varade valitse- mine; 3) maakonnaomavalitsuse eelarve- ettepanekute ja eelarve täitmise aruannete esitamine maavolikogule; 4) maavolikogu arutamisele kuuluvate küsimuste ettevalmis- tamine; 5) maavolikogu otsuste täitmine; 6) maakonnaomavalitsuse heaks võetavate maksude määramine vastavalt seadustele ja maavolikogu otsustele; 7) maakonnaomava- litsuse tulude laekumise, maksude sissenõud- mise ning koormatiste täitmise eest hoolitse- mine ja maakonnaomavalitsuse eelarvesum- made kasutamine seaduste, määruste ja maa- volikogu otsuste kohaselt; 8) kinnisvarade üüri- ja rendilepingute sõlmimise otsustami- ne, kui lepingu kestus ei ületa 18 aastat; 9) vallasvara kohta käivate lepingute sõlmi- mine, kuivõrd Riigi hangete seadus ei määra teisiti; 10) muud seadustega maavalitsusele pandud ülesanded.

Maavalitsuse võimkonda kuuluvate üksi- kute alade lähem juhtimine teostub maava- litsuse osakondade kaudu, mille juhatajaiks võivad olla ainult maavanem ja maavolikogu poolt valitud maanõunikud.

Osakondade arv, nimetused ja tööjaotus nende vahel määratakse maavalitsuse töö- korraga. Osakondade juhatajate ametijaotus määratakse maavalitsuse otsusega, mis kuu- lub Siseministri kinnitamisele. Maanõunik, kes juhatab maavalitsuse osakonda, millele allub järelevalve valla- ja linnaomavalitsuste üle, peab omama omavalitsussekretäri kut- set.

Maavalitsuse üksikasjaline töökorraldus ja maavalitsuse kollegiaalsele arutamisele kuuluvad asjad määratakse maavalitsuse töökorraga. Töökorra koostab maavalitsus, kiidab heaks maavolikogu ja kinnitab Si- seminister.

Maavalitsuse koosolekut juhatab maava- nem või abimaavanem.

Maavanemal on õigus seisma panna maa- valitsuse otsuseid, kui ta leiab, et need on vastuolus seadusega või kahjulikud maa- konnaomavalitsusele või üldhuvidele ja esitada asi Siseministrile otsustamiseks. Siseminister otsustab, kas anda asi maavalitsusele uueks otsustamiseks või määrata maavalitsuse ot- sus täitmisele.

Valla- ja linnavanemate täiskogu. Et oleks võimalus saada ülevaadet kohalikkude omavalitsuste soovidest ja tarvidustest maa-

konna valitsemise alal ning et maakonna valitsemise alasse puutuvaid tähtsamaid küsimusi kohalikkude omavalitsuste esindajatega läbi arutada, selleks on nähtud ette nõuandva organina valla- ja linnavanemate täiskogu, kellele on pandud otsustav võim maavolikogu ja maakonna valla- ja linnavanemate esindaja maavalitsusse valimise alal.

Valla- ja linnavanemate täiskogu koosneb maakonna vallavanematest ja kolmanda astme linnade, välja arvatud maakonnalinnad, linnavanematest.

Valla- ja linnavanemate võimkonda kuulub: 1) maavolinikkude valimine; 2) valla- ja linnavanemate esindaja valimine maavalitsusse; 3) maksude ja koormatiste asjus ettepanekute tegemine; 4) kogukondlikkude koormatiste jaotuskavade arutamine; 5) koolivõrgu kavade arutamine; 6) teedevõrgu kavade arutamine; 7) jaoskonna- tervishoiu- ja veterinaararstide asukohtade asjus seisukoha võtmine; 8) kodukaunistamise kavade arutamine; 9) maavanema poolt arutada antud asjad.

Täiskogu tuleb kokku maavanema asukoha linnas ja tema juhatajaks on maavanem. Sekretäri kohuseid täidab maavalitsuse sekretär. Täiskogu päevakorra määrab maavanem. Päevakorra koostamisel arvestab maavanem täiskogus esindatud omavalitsuste soove ja võtab täitmisele Siseministri ettepanekud. Täiskogu astub kokku maavanema kutsel vähemalt kord aastas. Kokkutuleku aja määrab maavanem. Täiskogu koosoleku avab ja lõpetab maavanem. Koosoleku juhataja ei võta osa hääletamisest.

Valla- ja linnavanemate täiskogu liikmed saavad sõidu- ja päevaraha vastavalt linna- või vallaomavalitsuselt.

Maakonnaomavalitsuse ametnikud ja teenijad. Maakonnaomavalitsuse teenistuses on maavalitsuse sekretär, omavalitsuste revident ja tarvilik arv muid nimetatavaid ametnikke ja teenijaid. Maakonnaomavalitsuse ametnikkude ja teenijate koosseisud määrab maavolikogu maavalitsuse ettepanekul ning kinnitab Siseminister.

Maavalitsuse sekretär ja ta abi. Maavalitsuse sekretäri kinnitab ametisse määramata ajaks Siseminister maavanema ettepanekul. Maavalitsuse sekretäri võib maavolikogu määramisel olla abi, kelle ametisse määramine toimub samas korras kui maavalitsuse sekretäri ametisse määramine.

Maavalitsuse sekretär ja ta abi peavad vastama seaduses loetletud nõudeile, muu seas peavad nad omama omavalitsussekre-

täri kutset, kõrgemat juriidilist haridust ja vähemalt kolmeaastast staaži omavalitsus- või riigiteenistuse vastavatel aladel. Seadus näeb lähemalt ette, keda ei või määrata maavalitsuse sekretäriks ja ta abiks.

Maavalitsuse sekretär allub vahenditult maavanemale, kuna maavalitsuse sekretäri abi allub vahenditult maavalitsuse sekretäri-
rile.

Omavalitsuste revident. Omavalitsuste revidendi kinnitab ametisse määramata ajaks Siseminister maavanema ettepanekul.

Omavalitsuste revidendi ülesandeks on: 1) maakonnaomavalitsuse järelevalvele kuuluvate valla- ja linnaomavalitsuste asjaajamise ja arvepidamise revideerimine; 2) punkt 1 nimetatud omavalitsuste organite eelarvete, aruannete ja otsuste kontrollimine, kui see ei allu seaduse järgi mõnele teisele asutisele; 3) maavalitsuse ja selle asutiste majandusliku tegevuse revideerimine; 4) muud seadustega, määrustega, maavalitsuse töökorraga, maavanema või maavalitsuse otsustega omavalitsuste revidendile pandud ülesanded.

Omavalitsuste revident allub otseselt maavalitsuse osakonna juhatajale, kellele kuulub järelevalve valla- ja linnaomavalitsuste tegevuse üle, kui mitte omavalitsuste revidendi ülesandeid ei ole ühendatud osakonna juhataja ülesannetega.

Muud nimetatavad ametnikud ja teenijad. Maakonnaomavalitsuse muud nimetatavad ametnikud ja teenijad nimetab ametisse määramata või kindlaksmääratud ajaks ja vabastab ametist maavanem, kui võrd vastavad seadused või maavalitsuse töökord ei näe selleks ette teist korda.

Maakonnaomavalitsuse ametnikkude ja teenijate ülesandeid määrab maavanem, kui võrd vastavates seadustes või maavalitsuse töökavas ei ole määratud teisiti.

Maakonnaomavalitsuse ametnikkude ja teenijate teenistusvaherkord lõpeb tsiviilseadustes ja teenistuslepingus või vastavates eriseadustes ettenähtud alustel.

Valitavate ja nimetatavate ametnikkude ja teenijate õigused ja kohused. Maakonnaomavalitsuse valitavad ning nimetatavad ametnikud ja teenijad saavad maakonnaomavalitsuselt teenistustasu maavolikogu poolt määratud koosseisude kohaselt. Maanõunikudele, kes ei juhi mõnda maakonnaomavalitsuse valitsemis- või majandusala, makstakse tasu ainult maavalitsuse koosolekutest osavõtmise eest. Sama kohaldatakse ka politseiprefektile või tema asetäitjale.

Maavanema ja Vabariigi Valitsuse poolt ametisse määratud maanõunikkude teenistustasu suuruse määrab Vabariigi Valitsus.

Ametlike ülesannete täitmise korral maakonna piirides ja väljaspool maakonnapiiire saavad maakonnaomavalitsuse ametnikud ja teenijad sõidu- ja päevaraha maavolikogu poolt määratud suuruses. Samadel alustel saavad sõidu- ja päevaraha ka vallaja linnavanemate täiskogu poolt valitud maanõunikud.

Maakonnaomavalitsuse ametnikud ja teenijad saavad pensioni vastava seaduse põhjal; arstiabi saavad nad maakonnaomavalitsuselt ühistel alustel riigiteenijatega.

Maakonnaomavalitsuse ametnikkudel ja teenijatel on õigus saada puhkeaeaga ühistel alustel riigiteenijatega.

Maakonnaomavalitsuse ametnikud ja teenijad vastutavad oma tegevuse eest ühistel alustel riigiteenijatega.

Maakonnaomavalitsuse määrused (sundmäärused). Maavolikogul on õigus anda määrusi seaduses loetletud aladel. Neid määrusi võidakse kehtima panna maakonna kogu administratiivpiirkonna või selle üksikute osade kohta väljaspool linnu.

Peale tähendatud määruste on maavolikogul õigus anda määrusi maakonnaomavalitsuse järelevalvele kuuluvatele linnadele Linnaseaduses loetletud aladel, kui linnavolikogu ei ole andnud vastavasse alasse puutuvat määrust, samuti võib maavolikogu anda täiendavaid määrusi linnavolikogu poolt varem antud määrustele.

Maavolikogu poolt täiendava määruse andmisel samas asjas, mille kohta linna administratiivpiirkonnas juba kehtib linnavolikogu määrus, kaotab viimane kas osaliselt või täies ulatuses jõu ainult sel juhul, kui see on maavolikogu määramises ette nähtud.

Maavolikogu määrus asjas, mille kohta linnal määrus puudub, kaotab kehtivuse, kui linnavolikogu hiljem samas asjas annab oma määruse.

Maavolikogu poolt vastuvõetud määrused kuuluvad Siseministri kinnitamisele, kui võrd vastavad seadused ei määra teisiti.

Maakonnaomavalitsuse majapidamine. Selles peatükis on mõningate muudatustega fikseeritud praegu maksvad normid.

Järelevalve. Maakonnaomavalitsuste järelevalvet teostab Siseministeerium. Peale selle revideerib maakonnaomavalitsuste majanduslikku tegevust Riigikontroll Siseministri poolt kokkuleppel Riigikontrolõriga määratud ulatuses ja korras.

Järelevalveasutisel on õigus igal ajal kontrollida alluva omavalitsusasutise tegevust ning selle asjaajamist ja tööd, tal on õigus nõuda väärnähtuste kõrvaldamist, samuti on tal õigus teatud juhtudel ettekirjutusi teha alluvale asutisele, kui see on vajaline omavalitsuse või üldhuvides või kui see on otstarbekohane. Kõigil neil kaalutlustel on järelevalve ette nähtud nii seaduslikkuse kui ka otstarbekohasuse seisukohalt. Järelevalve otstarbekohasuse üle seisab peamiselt selles, et teatud seaduses kindlaksmääratud maavolikogu otsused kuuluvad sisuliselt Siseministri kinnitamisele. Järelevalve seaduslikkuse üle seisab peamiselt selles, et maakonnaomavalitsus on kohustatud saatma oma volikogu protokollide ära kirjad 7 päeva jooksul järelevalveasutisele, kellel on õigus panna volikogu otsused seisma, kui ta leiab, et otsus on seadusevastane või selle otsuse vastuvõtmine ei ole toimunud seaduses ette nähtud korras.

Kui maakonnaomavalitsus ei täida kohtuotsust või seadusega temale pandud kohustusi, siis seni maksnud korra järgi ei saanud järelevalveasutis alluvat asutist selleks sundida muidu, kui ainult administratiivkohtu korras. See on aga kohtu asjata koormamine ning ajaviitmine ja see jääb ära, kui järelevalveasutisele antakse õigus vahenditult korraldada omavalitsuse poolt täitmatajätetud selliste ülesannete täitmist, milleks omavalitsus oli kohustatud seadusega, seadusliku määrusega või seadusejõusse astunud kohtuotsusega, kui järelevalveasutis on õigustatud täitma või laskma täita nad omavalitsuse kulul ning kohustama omavalitsust võtma oma eelarvesse selleks vajalised summad. Selline õigus on antud järelevalveasutisele mitmel pool välismaal ja see õigus on antud ka meie järelevalveasutisele.

Keskvalitsuse ja kohapealset valitsemist teostavate asutiste-omavalitsuste vahel peab olema kindel kontakt ja koostöö. Keskvalitsusel peab olema ülevaade kohapealset valitsemist teostavate asutiste tegevusest, ning keskvalitsusel peab ka õigus sõna kaasa rääkida kohapealse valitsemise teostamisel.

Kohapealset valitsemisasutised-omavalitsused ja keskvalitsus peavad moodustama ühise terviku. Ei saa maad leida seisukoht, et keskvalitsus on nagu mingiks vastandiks omavalitsustele kui kohapealset valitsemist teostavatele asutistele.

Üldriiklike ning samuti ka omavalitsuste huvide seisukohalt on vajaline, et keskvalitsusel oleks usaldus kohapealset va-

litsemist teostavate isikute suhtes. Kui tal seda usaldust ei ole, või liiati kui kohapealse võimu teostajad töötavad risti vastu keskvalitsusele, siis ei saa juttugi olla ühtlasest ja süsteemikindlast ning harmoonilisest valitsemisest.

Seepärast on Siseministrile antud õigus ette panna Vabariigi Valitsusele vabastada ametist maakonnaomavalitsuse valitud ja nimetatud ametnikke ja teenijaid, kelle tegevus on kahjulik omavalitsuse või riigi huvidele.

Vabariigi Presidendi poolt ametisse määratud maavanema vabastab ametist samadel põhjustel Vabariigi President.

Samuti on Siseministril õigus vabastada ametist maavalitsuse sekretäri ja ta abi, kui nad nõrga ametioskuse tõttu ei suuda täita oma ülesandeid. Sel juhul maavalitsuse sekretär või ta abi kaotavad oma varem omandatud omavalitsuse sekretäri kutse.

Juhul, kui valitud esinduskogu ja valitsus ei suuda korraldada omavalitsuse majapidamist, mille tagajärjel omavalitsus satub majanduslikkudesse raskustesse, on Vabariigi Valitsusel õigus Siseministri ettepanekul panna seisma maavolikogu tegevuse, millisel juhul lähevad maavolikogu ülesanded maavalitsusele, kusjuures ametisoleva maavanema asemele nimetab Vabariigi President uue maavanema; uued maanõunikud nimetab Vabariigi Valitsus.

Viimast moodust on kasutatud maksvate seaduste alusel ühe valla, ühe alevi ja ühe linna kohta ning see on osutunud otstarbekohaseks.

Teatud juhtudel võib leiduda maavolinikude hulgas üksikuid isikuid, kes sihihikult takistavad volikogu või maavalitsuse töid või kelle tegevus on kahjulik maakonna- või üldhuvidele. Sellisel juhul on antud Siseministrile õigus kõrvaldada volikogust üksikuid isikuid.

Üldse, mis puutub seaduses esitatud maakonnaomavalitsuse korralduse üldiseloostusse või üldsuunda, siis peab tähendama, et kogu seaduse läbib järjekindel püüe ühest

küljest kõvendada maakonnaomavalitsuse organite positsiooni ja teovõimet ning teisest küljest võimalikult tihendada kontakti maakonnaomavalitsuse ja keskvalitsuse vahel, et seega saavutada eluvõimsat ja riigi ning rahva huvides tegutsevat omavalitsust.

Maakonnaseaduse elluviimise osas oleks märkida järgmist.

Maavolikogude esimesed valimised võetakse ette kahe kuu jooksul, arvates käesoleva seaduse jõustumisest. Nende volikogude volitused kestavad kuni käesoleva seaduse jõustumisel olemasolevate vallavolikogude volituste lõpuni.

Maakonnaseaduse jõustumisel ametis olevad ajutiste maavalitsuste esimehed, abiesimehed ja sekretärid jäävad edasi ametisse hiljemalt 1. jaanuarini 1939 — esimehed maavanematena, abiesimehed ja sekretärid maanõunikudena, misjuures senised abiesimehed täidavad ühtlasi abimaavanema ülesandeid.

Kuni maavolikogude esimeste valimiste kinnitamiseni täidavad maavolikogu ülesandeid maavalitsused. Kuni maavalitsuse sekretäri ametisse nimetamiseni täidab maavalitsuse sekretäri ülesandeid maavanema määramisel kas maanõunik või mõni muu maavalitsuse ametnik.

Maakonnaseaduse jõustumisel ametis olevad ajutise maavalitsuse nimetatavad ametnikud ja teenijad loetakse maakonnaomavalitsuse ametnikkudeks ja teenijateks.

Ajutiste maavalitsuste valdamisel ja valitsemisel olevad endiste maaoavalitsuste varad, samuti ajutistele maavalitsustele kuuluvad varad lähevad üle kõigi õigustega ja kohustustega maakonnaomavalitsustele.

Ajutiste maavalitsuste 1938/39. aasta eelarved jäävad jõesse ja võetakse teostamisele maakonnaomavalitsuse eelarvetena.

Maakonnaseaduse jõustumisel kehtivad endiste maavolikogude, samuti ka ajutiste maavalitsuste sundmäärused jäävad kehtima kuni nende muutmiseni või kaotamiseni seaduslikus korras.

Maakonnaseadus jõustus 1. mail 1938.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 18. Vallasekretäri senise kutseta abi palgamäärast. Teenin vallasekretäri ametikohal, ilma et omaksin omavalitsusesekretäri kutsetunnistust. Palun seletada, missuguse palgamäära alla kuulun?

Omavalitsuse teenistuses olen olnud 2,5 aastat.

Vastus: Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310) § 79

järgi vallasekretäri abiks võib olla ja sellele ametikohale Siseministri otsusega (RT 1938, 21, 187) kinnitatud alammääralt palka saada see, kes omab omavalitsuse sekretäri kutse. Vallasekretäri abi asemel, kutseõigusliku kandidaadi puudumisel, võib maavalitsuse esimehe nõusolekul võtta teenistusse vanem kantseleiametnik, sellele ametikohale kinni-

tatud palga alammääraga. Kui vallasekretäri senist kutseta abi vallasekretäri ettepanekul ja maavalitsuse esimehe nõusolekul vallavanema otsusega ei palgata või ei määrata vanem-kantseleiametnikuks, siis tema tuleks ümber nimetada õppinud kantseleiametnikuks ja on õigustatud saama palka vähemalt sellele ametikohale kinnitatud alammääral.

Küsimus nr. 19. Maavalitsuse esimehe poolt ametisse kinnitatud vallasekretäri kutseta abi palgast. Kas on kutseta vallasekretäri abi, kes maavalitsuse esimehe poolt sellele kohale kinnitatud, õigustatud saama palka Vallaomavalitsuse teenijate tasude otsuse (RT 1938, 21) järgi, nagu kutseta vallasekretäri abi, või nagu kantseleiametnik? Kuidas — ja mis ajast arvatakse valla kantseleiametnik vanemaks kantseleiametnikuks?

Vastus: Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310) kehtima hakkamisel, selle § 206 esimese lõike alusel, Siseministeeriumi 1937. a. 3. mai ringkirja p. 3-ga jäeti vallasekretäri abid, kes ei omanud vallasekretäri kutset, mis tunnustati võrdseks omavalitsuse sekretäri kutsega, senise nimetuse all ametisse edasi, kuni vastavate ümberkorraldusteni. Kutseliste kandidaatide puudusel võidi kinnitada ajutiseks, kuni vastava ümberkorralduseni, vallasekretäride abideks ka kutseta isikuid. Siseministri otsustega vallavanemate ja nende abide, vallasekretäride ja nende abide ning vallaomavalitsuse kantseleiteenijate palgamäärade ja vallavalitsuse kantselei-koosseisu määramise aluste kohta (RT 1937, 21, 187 ja 188) on nüüd ümberkorraldused sellel alal tehtud ja määratud, et vallasekretäri abi asemel, kutseõigusliku kandidaadi puudumisel, võib maavalitsuse esimehe nõusolekul, võtta teenistusse vanem kantseleiametnik. Seetõttu ka maavalitsuse esimehe poolt ametisse kinnitatud vallasekretäride senised kutseta abid, keda vallavanema otsusega, vallasekretäri ettepanekul ja maavalitsuse esimehe nõusolekul, ei palgata või ei määrata vanem-kantseleiametnikuks, tuleksid samuti, kui vallasekretäri muudki kutseta abid, nimetada ümber õppinud kantseleiametnikkudeks palga alammääraga, mis sellele ametikohale kinnitatud.

Vallavalitsuse kantseleiametniku vanem-kantseleiametnikuks arvamise aja määrab vallavanem oma sellekohases otsuses.

Küsimus nr. 20. Vallaomavalitsuse õppinud kantseleiametnikust ja vanemast kantseleiametnikust. Missugune kantseleiametnik loetakse õppi-

nud ametnikuks ja missugune vanemaks kantseleiametnikuks? Mitme aastane praktika neil selleks peab olema?

Vastus: Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310) § 84 järgi vallaomavalitsuse kantselei alal tegutsevate teenijate (peale vallasekretäri ja vallasekretäri abi) ametisse palkamine toimub vallasekretäri ettepanekul vallavanema otsusega. Muid eeskirju selleks antud ei ole. Järelikult, oleneb vallasekretärist ja vallavanemast, keda ja mitme aastase praktika järele nemad peavad kohaseks määrata vallaomavalitsuse õppinud või vanemaks kantseleiametnikuks.

Küsimus nr. 21. Vallaomavalitsuse õigusest vanema kantseleiametniku palkamiseks. Millal on vallavalitsusel õigus ametisse palgata vanemat kantseleiametnikku? Kas siis, kui puudub Vallaseaduse § 79 p. 3 nõudele vastav vallasekretäri abi või ka siis, kui vallas kutseõigusline vallasekretäri abi olemas?

Vastus: Siseministri otsuse — vallavalitsuste kantselei koosseisu määramise aluste kohta (RT 1938, 21, 188) — p. 3 järgi võidakse vallavalitsuse kantselei koosseisus ettenähtud vallasekretäri abi asemel, Vallaseaduse § 79 p. 3 nõudele vastava, s. o. kutseõigusliku kandidaadi puudumisel, võtta teenistusse vanem kantseleiametnik maavalitsuse esimehe nõusolekul. Muid juhuseid vanema kantseleiametniku teenistusse võtmiseks ei ole ettenähtud. Järelikult, kutseõigusliku vallasekretäri abi ametisolemisel või sellele kohale kutseõigusliku kandidaadi olemasolemisel ei ole alust vanema kantseleiametniku teenistusse võtmiseks.

Küsimus nr. 22. Surnult sündinud lapse perekonnaseisutunnistusesse märkimisest. Kas on nõutav, et perekonnaseisutunnistuses peab märgitud olema ka isiku surnult sündinud laps?

Vastus: Siseministrilt Perekonnaseisu seaduse kohta antud juhtnõu (RT 1926, 46) § 80 järgi perekonnaregistri põhjal väljaantav perekonnaseisutunnistus peab sisaldama kõik isiku perekonnaseisu muudatuste kohta puutuvad andmed kuni tunnistuse väljaandmise päevani. See üldnõue haarab ka surnult sündinud lapsesse puutuvad andmed, ükskõik kas neid teistes paragrahvides eriti veel mainitud on või mitte. Järelikult, perekonnaseisutunnistusesse tuleb märkida ka andmed surnult sündinud lapse kohta.